

Posudek vedoucího práce

Lhotová, Zuzana, *Tingatinga: kooperativ nebo rodina?* UK FHS Praha, 2011, 87 stran vč. příloh.

Diplomová práce Zuzany Lhotové se pohybuje na pomezí antropologie turismu, antropologie umění a afrikanistiky. „Objektem“ výzkumu jsou malíři a malířky uměleckého stylu tingatinga, jehož kořeny najdeme na počátku 70. let 20. století v jižní Tanzánii a který v souvislosti s expanzí turismu do této země přesídlil do velkoměstského prostředí Dar-es-salamu. V Úvodu (s. 8-10) se vedle toho dozvídáme, že autorka se před odjezdem do Tanzánie s tímto uměleckým stylem již seznámila, studovala jej a měla tudíž určitá očekávání. V následující stručné kapitole nastiňuje některé cíle, jež si pro svůj výzkum vytýčila: především je to snaha zjistit, zda-li umění zapadá do typologie komercializace umění tak, jak ji charakterizoval E. Cohen a snaha porozumět mechanismům v rámci TACS (Tingatinga Arts Cooperative Society), zejména dešifrovat hierarchické vztahy tohoto společenství (s. 11). V teoretické části (s. 13-29) vymezuje svůj výzkum především v intencích antropologie turismu, kde mj. až příliš zbytečně rozebírá všech osm známých přístupů rozebíraných E. Cohenem (tady by stačilo zaměřit se více na etnické umění a turismus studovaný skrze jistá kulturní témata). V této pasáži zároveň nacházím některá sporná či diskutabilní konstatování, která, zdá se mi, nejsou příliš zdůvodňována. Tak např. co přesně znamená, že existuje v antropologii turismu „zájem o stále nová témata, ale neopouštějí se ani teoretická témata“ (s. 14). Turismus a globalizace jsou sice spojitě nádoby, ale zdaleka nejde o jednosměrný proces, část domorodých společenství je schopna určité rezistence vůči akulturaci, kdy „tradice“ je pečlivě skrývána před vnějšími vlivy, jak to pozoroval např. G. Althabe u madagaskarských Betsimisaraků apod. Globalizace jistě mění tvář subsaharské Afriky (nejen jí a netýká se to zdaleka jen tzv. třetího či čtvrtého světa), ale nabízí se otázka, zda-li podobný mechanismus (podobná duální struktura) neexistuje i mezi Makuy praktikujícími tingatinga umění. Jinou konfliktnější tezí je tvrzení, že „turistu láká vidět lidskou civilizaci v počátečních formách a její divokost“ (s. 25). On to možná chce vidět, ale dnes si většinou uvědomuje, že to, co vidí, je ona „inscenovaná autenticita“, jak tvrdil D. MacCannell. A konečně: je možné etnografickou metodou ověřit, že skutečně platí to, že Makuové se ztotožňují spíše s „tanzanským národem“ než se svou etnickou skupinou? Podařilo se J. Nyererovi skutečně *detribalizovat* desítky tanzanských kmenových a klanových skupin do jedné „pantanzanské skupinové entity“?

Nejdůležitější a nejobsáhlejší částí práce je část empirická (etnografická) – s. 30-72 – v níž autorka nastiňuje jistá metodologická omezení, daná např. nedostatečnou znalostí svahilštiny, nicméně nahrazenou pozicí aktéra (insidera) a důkladným pozorováním objektu výzkumu jako celku, který se zdá být relativně dobře uchopitelný (většina malířů a malířek pracuje, komunikuje, vyjednává na poměrně malém uzavřeném prostoru v kooperativu). Během několikaměsíčního výzkumu Z. Lhotová postupně odkrývá alespoň některé vazby mezi jednotlivými aktéry, aby nakonec kladně odpověděla na hlavní stanovené otázky, totiž že tingatinga je především turistické umění a že rozhodujícím sociálním faktorem je příbuzenství ve struktuře TACS (s. 54), kooperativ by tedy nefungoval bez rodiny a rodinných vazeb, které jsou rozhodující (s. 72). Nicméně se mi zdá, že většina závěrů nepřekročila deskriptivní rovinu, dochází se většinou k poměrně ostrému konstatování, ale chybí hlubší vysvětlení příčin toho, proč tomu tak je (např. podkapitola Změna v sociální dynamice v průběhu roku, s. 67-70) atd.

Silnou stránkou práce je schopnost diplomantky vstoupit poměrně rychle do terénu, vyrovnat se s kulturním šokem, kterým nutně musela projít, schopnost rychlého zorientování se v terénu, rovněž otázky, které si položila, mají svoji validitu, nicméně hledání odpovědí

zůstalo poněkud na povrchu a jeví se mně ne vždy jako dotažené. Diplomovou práci nicméně doporučuji k obhajobě a navrhuji známku **velmi dobře**.

V Praze, 7. 9. 2011.

PhDr. Marek Halbich, Ph.D.